EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

17. november 2011 *

Kohtuasjas C-496/09,

mille ese on EÜ artikli 228 alusel 30. novembril 2009 esitatud liikmesriigi kohustuse rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: L. Pignataro, E. Righini ja B. Stromsky,

hageja,

versus

Itaalia Vabariik, esindajad: G. Palmieri, keda abistasid *avvocato dello Stato* F. Arena ja *avvocato dello Stato* S. Fiorentino,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees K. Lenaerts, kohtunikud E. Juhász, G. Arestis, T. von Danwitz ja D. Šváby (ettekandja),

kohtujurist: V. Trstenjak,
kohtusekretär: ametnik A. Impellizzeri,

arvestades kirjalikus menetluses ja 12. mai 2011. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Esitatud hagiavalduses palub Euroopa Ühenduste Komisjon Euroopa Kohtul:

– tuvastada, et kuna Itaalia Vabariik ei ole võtnud kõiki vajalikke meetmeid, selleks et täita 1. aprilli 2004. aasta otsust kohtuasjas C-99/02: komisjon *vs.* Itaalia (EKL 2004, lk I-3353), mis käsitleb abisaajatelt sellise abi tagasinõudmist, mis vastavalt komisjoni 11. mai 1999. aasta otsusele 2000/128/EÜ abikavade kohta, mida Itaalia rakendas tööhõive toetamiseks (EÜT 2000, L 42, lk 1), tunnistati

ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks, rikkus Itaalia Vabariik sellest otsusest ja EÜ artikli 228 lõikest 1 tulenevaid kohustusi;

– kohustada Itaalia Vabariiki tasuma komisjonile karistusmakse algselt summas 285 696 eurot, mida seejärel vähendati 244 800 euroni, iga eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia täitmisega hilinetud päeva eest alates käesolevas kohtuasjas kohtuotsuse kuulutamisest kuni kõnealuse kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia täitmiseni;

– kohustada Itaalia Vabariiki tasuma komisjonile põhisumma, mille suurus saadakse algselt 31 744 euro suuruse päevamäära, mida seejärel vähendati 27 200 euroni, korrutamisel päevade arvuga, mil rikkumine vältab eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia kuulutamise päeva ja kuupäeva vahel, mil käesolevas kohtuasjas tehakse lahend otsuse 2000/128 kohta;

– mõista kohtukulud välja Itaalia Vabariigilt.

I – Vaidluse taust

2 Komisjon võttis 11. mail 1999 vastu otsuse 2000/128, mille resolutsiooni artiklid 1–4 on sõnastatud järgmiselt:

„*Artikkel 1*

1. Abi, mida Itaalia alates novembrist 1995 ebaseaduslikult andis töötajate töölevõtmiseks seadustes 863/84, 407/90, 169/91 ja 451/94 ette nähtud koolitus- ja töölepin-

gute alusel, on ühisturu ja EMP lepinguga kokkusobiv osas, milles see puudutab järgmisi tegevusi:

– abi saanud äriühingus uute töökohtade loomine töötajate jaoks, kellel ei ole veel töökohta või kes on oma eelmise töökoha kaotanud tööhõiveabi käsitlevate suuniste tähenduses,

– selliste töötajate töölevõtmine, kellel on erilisi raskusi tööturule sisenemise või naasmisega. Käesolevas otsuses mõistetakse „töötajatena, kellel on erilisi raskusi tööturule sisenemise või naasmisega", alla 25-aastaseid ja kuni 29-aastaseid (k.a) noori, kellel on kõrgharidus (bakalaureus), ning pikaajalisi töötuid, see tähendab isikuid, kes on töötud olnud vähemalt ühe aasta.

2. Kuna koolitus- ja töölepingute abil antud abi ei vasta lõikes 1 nimetatud tingimustele, on see ühisturuga kokkusobimatu.

Artikkel 2

1. Abi, mille Itaalia on andnud seaduse 196/97 artikli 15 alusel koolitus- ja töölepingute ümbervormistamisele määramata tähtajaga lepinguteks, on ühisturu ja EMP lepinguga kokkusobiv tingimusel, et see vastab töökohtade arvu puhaskasvu tingimusele, nii nagu see on määratletud tööhõiveabi käsitlevates suunistes.

Äriühingu töötajate tegeliku arvu arvutamisel lahutatakse ümbervormistatavad töökohad ja töökohad, mis on loodud määratud tähtajaks sõlmitud lepingutega või mis ei taga töökoha teatavat püsivust.

2. Koolitus- ja töölepingute määramata tähtajaga lepinguteks ümbervormistamisele antud abi, mis ei vasta lõikes 1 nimetatud tingimusele, on ühisturuga kokkusobimatu.

Artikkel 3

Itaalia võtab kõik vajalikud meetmed selleks, et nõuda abisaajatelt tagasi abi, mis ei vasta artiklites 1 ja 2 sätestatud tingimustele ning mis on juba ebaseaduslikult antud.

Abi tagasinõudmine toimub vastavalt siseriikliku õigusega kehtestatud menetlusele. Tagasinõutavatelt summadelt arvutatakse intressi alates kuupäevast, mil need abisaajatele kättesaadavaks tehti, kuni tegeliku tagastamispäevani. Intressi arvutamise aluseks on viitemäär, mida kasutatakse toetusekvivalendi arvutamiseks regionaalabi andmisel.

Artikkel 4

Itaalia teatab komisjonile kahe kuu jooksul alates käesoleva otsuse teatavakstegemise kuupäevast, selle otsuse täitmiseks võetud meetmetest."

II – Eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Itaalia

3 Komisjon esitas 15. märtsil 2002 EÜ artikli 226 ja EÜ artikli 88 lõike 2 teise lõigu alusel Itaalia Vabariigi vastu liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, mille ese on nõue tuvastada, et viimane ei võtnud ettenähtud tähtaja jooksul kõiki vajalikke meetmeid, selleks et nõuda abisaajatelt tagasi abi, mis otsuses 2000/128 tunnistati ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks ning et igal juhul jättis see liikmesriik komisjonile võetud meetmetest teatamata.

4 Eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia resolutsiooni punktis 1 otsustas Euroopa Kohus järgmist:

„Kuna Itaalia Vabariik ei võtnud ettenähtud tähtaja jooksul kõiki vajalikke meetmeid, selleks et nõuda abisaajatelt tagasi abi, mis [otsuses 2000/128] tunnistati ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks, rikkus Itaalia Vabariik selle otsuse artiklitest 3 ja 4 tulenevaid kohustusi."

III – Kohtueelne menetlus

5 Eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia tulemusel pani komisjon tagasinõudmismenetluse kiirendamiseks 7. juuli 2004. aasta kirjaga paika korra, mille kohaselt tagasinõudmine pidi toimuma. Kuna Itaalia ametivõimud ei vastanud, palus ta 7. detsembri 2004. aasta kirjas teavet tagasinõudmismenetluse seisu kohta.

6 28. veebruari, 12. aprilli, 28. juuni ja 19. augusti 2005. aasta informatsiooninõuete tulemusel teatas Itaalia Vabariik komisjonile, et 588 äriühingut oli saanud üle 500 000 euro suuruse abi ning 871 äriühingut oli saanud abi vahemikus 250 000 kuni 500 000 eurot, ning et septembris 2005 oli 1 457 äriühingust 1 009 suhtes tehtud tagastamiskorraldused, mille peale olid abi saanud äriühingud eritanud arvukaid kaebusi.

7 Itaalia Vabariigi taotlusel nõustus komisjon 27. oktoobri 2005. aasta kirjas sellega, et tagasi ei nõuta abi, mis on antud pärast novembrit 1995, tingimusel et see puudutab töötajate töölevõtmist enne seda kuupäeva. Sellega seoses küsis komisjon liikmesriigilt ka põhjuseid, miks 448 tagastamiskorraldust ei olnud veel nende adressaatidele saadetud, ja seda, millised summad olid juba tagasi saadud ja millised tuli veel sisse nõuda, ning neid küsimusi korrati 9. detsembri 2005. aasta kirjaga.

8 Kuna Itaalia Vabariik teatas komisjonile, et 62 äriühingut tuleb tagasinõudmismenetlusest välja jätta, küsis institutsioon liikmesriigilt selle väljajätmise põhjuseid, kuna kontrollimenetlused oleksid pidanud lõppema 2005. aasta alguseks, ning komisjon kordas oma palveid tagasinõudmise seisu kohta informatsiooni saamiseks.

9 Itaalia ametivõimud teatasid 29. märtsi 2006. aasta kirjaga komisjonile veel 113 äriühingu tagasinõudmismenetlusest väljajätmisest ning mainisid 363 kaebust, mis oli esitatud tagastamiskorralduste peale. Komisjon kordas 11. aprillil ja 6. juulil 2006 oma palvet teabe ja täpsustuste saamiseks ning teatas, et on valmis Itaalia ametivõimudega kohtuma.

10 Kohtumisel, mis toimus 20. juulil 2006, teatas Itaalia Vabariik sellise uue haldusasutuse loomisest, mille pädevusse lähevad kõik tagasinõudmismenetlused.

11 Itaalia ametivõimud teatasid 10. novembril 2006 komisjonile, et 1 059 äriühingult tagasinõudmisele kuuluv kogusumma on 444 738 911,88 eurot, millest 2 481 950,42 eurot on juba tagasi nõutud.

12 Komisjon tõdes, et tagasinõudmismenetlus ei edene, ning täpsustas 19. detsembril 2006 Itaalia ametivõimudele, et tal on õigus pöörduda EÜ artikli 228 lõike 2 alusel Euroopa Ühenduste Kohtusse. Vastuseks teatasid need ametivõimud 23. märtsi 2007. aasta kirjaga komisjonile, et tagasinõudmisele kuuluva abi kogusumma ulatub 519 958 761,97 euroni, millest 1 626 129,22 eurot on juba tagasi saadud.

13 Komisjon saatis 19. juulil 2007 Itaalia Vabariigile nimetatud sätte alusel märgukirja, milles ta rõhutas liikmesriigi võimetust teha selgelt kindlaks nende abisaajate arv, kes on kohustatud kõnealuse ebaseadusliku abi tagastama.

14 Vastuseks märgukirjale teatas Itaalia Vabariik 23. septembril ja 7. detsembril 2007 komisjonile esiteks, et Presidente del Consiglio dei Ministri 23. mai 2007. aasta dekreediga, mis reguleerib tõendina käsitatava avalduse tegemise korda seoses Euroopa Komisjoni poolt ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud teatud riigiabiga (*GURI* nr 160, 12.7.2007, lk 13), on nüüd ette nähtud, et ebaseaduslikku ja ühisturuga

kokkusobimatut abi saanud äriühingutele ei saa anda uut riigiabi, kui nad eelnevalt ei avalda, et nad on esimese abi tagastanud, ning teiseks, et Itaalia Vabariik oli avanud Banca d'Italias blokeeritud konto, mis võimaldab tagasinõudmismenetlusega seotud äriühingutel abi tagasi maksta. Lisaks väitis liikmesriik, et abi tagasinõudmisel esinevad objektiivsed raskused, mis on seotud abisaajate suure arvuga ning asjaoluga, et otsusega 2000/128 kehtestati abi kokkusobivuse kontrollimiseks alates novembrist 1995 uued kriteeriumid, näiteks töötajate haridus ja töökohtade arvu võimalik suurenemine uute töölevõtmiste tulemusel.

15 Komisjon edastas 1. veebruaril 2008 Itaalia Vabariigile EÜ artikli 228 lõike 2 alusel põhjendatud arvamuse, mille kohaselt ta võttis teadmiseks praktilised probleemid, mis Itaalia Vabariigil tekkisid ebaseaduslikult antud abi tagasinõudmisel, ning asjaolu, et otsuse 2000/128 täitmise menetlused olid lõpuks alustatud, kuid ta märkis siiski, et enam kui kolm aastat pärast eespool viidatud kohtuotsust komisjon *vs.* Itaalia oli sisse nõutud ainult 0,5 % asjaomasest ebaseaduslikust abist. Lisaks palus ta liikmesriigil viia oma tegevus põhjendatud arvamusega kooskõlla kahe kuu jooksul alates selle teatavakstegemisest ning võtta kõnealuse kohtuotsuse täitmiseks vajalikud meetmed.

16 Vastuseks edastasid Itaalia ametivõimud komisjonile mitmesuguseid dokumente, milles viidati sissenõutud summade suurenemisele ning sellele, et võeti vastu 8. aprilli 2008. aasta dekreetseadus nr 59, millega kehtestatakse kiireloomulised meetmed ühenduse õigusest tulenevate kohustuste täitmiseks ja Euroopa Ühenduste Kohtu otsuste täitmiseks (*GURI* nr 84, 9.4.2008, lk 3), mille eesmärk on lahendada Itaalia kohtute tagastamiskorralduste peatamisega seotud menetluslik probleem. Dekreetseaduse

edastamise tulemusel nõustus komisjon 14. mai ja 23. juuli 2008. aasta kirjadega peatada mõneks kuuks oma otsus pöörduda Euroopa Kohtusse, selleks et hinnata uue õigusakti mõju tagasinõudmismenetlusele.

17 Komisjoni palvel esitada tagasinõudmismenetluse seisu kohta täielikud ajakohastatud andmed edastas Itaalia Vabariik 11. septembril 2008 dokumendid, millest nähtus, et 3. septembri 2008. aasta seisuga oli tagasinõudmisele kuuluv kogusumma 389 712 614,57 eurot ning juba sisse nõutud kogusumma 37 508 710,80 eurot.

18 Itaalia ametivõimud edastasid 14. novembril 2008 komisjonile uue tagasinõutavate summade arvestuse, milles oli kogusumma vähendatud 363 526 898,76 euroni, millest 43 348 730,34 eurot oli juba tagasi makstud, ning väitsid selle kohta, et sundtäitmist korraldab äriühing, kellel on kogu pädevus võlgade sissenõudmise tähtaegade kindlaksmääramisel, kes aga ei pea siiski oma toimingutest aru andma enne kui pärast alates täitedokumendi saamisest arvutatava kolmeaastase tähtaja möödumist.

19 Itaalia Vabariik teatas 22. juunil 2009 komisjonile, et tagasinõudmisele kuuluvat summat tuleb vähendada 281 525 686,79 euroni, millest 52 088 600,60 eurot on juba sisse nõutud.

20 Neil asjaoludel otsustas komisjon esitada käesoleva hagi.

IV – Rikkumine

A – *Poolte argumendid*

21 Väidetava rikkumise kohta märgib komisjon, et põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõppemisel ei nõudnud Itaalia Vabariik tagasi ebaseaduslikult makstud abi kogusummat, milleks oli 519 958 761,97 eurot, mida oli mainitud selle liikmesriigi 27. märtsi 2007. aasta kirjas.

22 Komisjon välistab ka selle abi tagasinõudmise igasuguse täieliku võimatuse, väites esiteks, et asjaomane liikmesriik ei viidanud kohtueelses menetluses sellele kordagi, ning teiseks, et tingimused, mille esinemisel võib niisugust võimatust lubatavaks pidada, ei ole käesolevas asjas ilmselgelt täidetud. Selles suhtes välistas Euroopa Kohus juba eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia punktis 27 Itaalia Vabariigi võimaluse tugineda tagasinõudmismenetlusega seotud äriühingute suurele arvule ja asjaomaste töötajate veelgi suuremale arvule.

23 Itaalia Vabariik vaidleb vastu tagasinõutavate summade kogusuurusele, väites, et see on 251 271 032,37 eurot, kuid mööndes samas, et 2010. aasta juuliks oli ta tagasi saanud ainult 63 062 555,46 eurot, millele peab siiski lisama erinevatel alustel saadud 73 353 387,28 eurot, nagu annavad tunnistust vastuvõtjale lisatud DVD-l sisalduvad andmed.

24 Komisjon möönis selles suhtes kohtuistungil, et antud abi kogusumma on tõepoolest 251 271 032,37 eurot ning et Itaalia Vabariik on abi summas 63 062 555,46 eurot tõepoolest tagasi nõudnud.

25 Rikkumise esinemise vaidlustamiseks väidab Itaalia Vabariik, et asjaomase ebaseadusliku abi tagasinõudmise menetlusega kaasnevad väga erilised probleemid, mis vastavad ajutist laadi täieliku võimatuse tingimustele. Ta toob selles suhtes esile otsuse 2000/128 tingimuslikkuse. Ta väidab samuti, et Itaalia ametivõimudel ei olnud andmeid, mis oleksid võimaldanud neil kontrollida kõnealuse abi kokkusobivust ühisturuga. Lisaks on ta võtnud asjaomasete äriühingute suhtes kõik tagasinõudmismenetluse rakendamiseks vajalikud meetmed. Menetluse alustamine kõigi äriühingute suhtes, kes sotsiaalmaksust vabastati, ning Itaalia õigusnormide vastav kohandamine võimaldasid pealegi saada hädavajalikku teavet, selleks et täita oma tagasinõudmiskohustus, ning tõid kaasa sissenõutud summade märkimisväärse suurenemise. Perioodi osas, mille kohta Itaalia ametivõimudel ei ole piisavalt teavet, mis võimaldaks tagasinõudmismenetlust ellu viia, on täieliku võimatuse tingimused täidetud ning selline olukord lõpeb siis, kui menetluse jaoks vajalikud andmed on kättesaadavad.

B – *Euroopa Kohtu hinnang*

26 Selleks et teha kindlaks, kas Itaalia Vabariik võttis kõik eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia täitmiseks vajalikud meetmed, tuleb kontrollida, kas abi saanud äriühingud on käesoleva vaidluse esemeks olevad abisummad tagastanud.

27 Selles suhtes tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on kuupäev, mis tuleb aluseks võtta selle hindamisel, kas tegemist on kohustuste rikkumisega EÜ artikli 228 lõike 2 tähenduses, nimetatud sätte alusel antud põhjendatud arvamuses ette nähtud tähtaja lõppemise kuupäev (vt 12. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-304/02: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2005, lk I-6263, punkt 30, ja 7. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-369/07: komisjon *vs.* Kreeka, EKL 2009, lk I-5703, punkt 43), milleks on käesoleval juhul 1. aprill 2008.

28 On aga selge, et kõnealusel kuupäeval ei olnud Itaalia ametivõimud alusetult makstud abi summat täielikult tagasi nõudnud ning järelikult oli eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia osaliselt täitmata.

29 Mis puudutab Itaalia Vabariigi väidet, mille kohaselt oli tal ajutiselt täiesti võimatu asjaomast abi tagasi nõuda, kuna abi saanud äriühingute arv oli suur ja tagasinõudmisele kuuluvate summade kindlakstegemiseks vajalik teave ei olnud kättesaadav, siis tuleb kõigepealt märkida, et Euroopa Kohus juba keeldus sarnase argumendiga nõustumast eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia punktides 22 ja 23.

30 Pärast seda kui Euroopa Kohus oli meenutanud väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt juhul, kui komisjoni otsuse peale, millega nõutakse ühisturuga kokkusobimatu riigiabi tühistamist, ei ole esitatud hagi või kui selline hagi on jäetud rahuldamata, on ainus vastuväide, millele liikmesriik saab kohustuste rikkumise hagi korral tugineda, see, et kõnealust otsust on täiesti võimatu nõuetekohaselt täita, märkis kohus punktides 22 ja 23, et kartus sisemiste probleemide ees, isegi kui need on ületamatud, ega ka asjaolu, et kõnealusel liikmesriigil on vaja iga asjaomase äriühingu konkreetset olukorda kontrollida, ei saa selles suhtes õigustada seda, et liikmesriik ei täida kohustusi, mis tal liidu õiguse kohaselt lasuvad.

31 Lisaks tuleb tõdeda, et meetmed, mis Itaalia Vabariik on alates 2006. aastast rakendanud selleks, et kõrvaldada asjaomase ebaseadusliku abi summa tuvastamise ja sissenõudmisega seotud probleemid, on osutunud sellisteks, mis võivad abi tagasinõudmist kiirendada, nagu muu hulgas väidab see liikmesriik, ning et otsuse 2000/128 täitmisega viivitamine tulenes peamiselt liikmesriigi hilisest sekkumisest, kuivõrd ta võttis kõnealused meetmed alles enam kui kaks aastat pärast eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia tegemist. Siinkohal ei puutu asjasse see, et asjaomane liikmesriik teavitas komisjoni probleemidest, mis tekkisid kõnealuse abi tagasinõudmisel, ning nende probleemide leevendamiseks leitud lahendustest.

32 Pealegi, kuigi vastab tõele, et Itaalia Vabariigil oli selleks, et teha kindlaks ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud abikava alusel antud abi saajad ja summa, vaja pikemat ajavahemikku kui juhul, kui tegemist oleks olnud üksiku abiga (see on asjaolu, mida võib arvesse võtta karistusmakse alussumma kindlaksmääramisel), ei nähtu liikmesriigi antud selgitustest, et nagu niisugustel juhtudel kohustuste rikkumise asjas tehtud otsuse täitmine nõuab, oleks kõiki asjaomase abi tagasinõudmiseks võetud meetmeid pidevalt ja tõhusalt kontrollitud.

33 Itaalia Vabariik ei saa seega tulemuslikult väita, et ta võttis kõik asjaomase abi tagasinõudmise menetluse läbiviimiseks vajalikud meetmed.

34 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et kuna Itaalia Vabariik ei võtnud kuupäevaks, mil möödus komisjoni poolt EÜ artikli 228 alusel 1. veebruaril 2008 väljastatud põhjendatud arvamuses määratud tähtaeg, kõiki vajalikke meetmeid, et täita eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, mis käsitleb abisaajatelt selle abi tagasinõudmist, mis vastavalt otsusele 2000/128 tunnistati ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks,

on Itaalia Vabariik rikkunud sellest otsusest ja EÜ artikli 228 lõikest 1 tulenevaid kohustusi.

V – Rahalised sanktsioonid

35 Olles tuvastanud, et Itaalia Vabariik ei täitnud põhjendatud arvamuses määratud tähtaja jooksul eespool viidatud kohtuotsust komisjon *vs.* Itaalia, võib Euroopa Kohus vastavalt EÜ artikli 228 lõike 2 kolmandale lõigule määrata sellele liikmesriigile põhisumma või karistusmakse.

36 Siinkohal tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu ülesanne on igas tema menetluses olevas kohtuasjas konkreetse juhtumi asjaoludest ning tema hinnangul nõutavast vajalikust veenvuse ja hoiatavuse määrast lähtudes määrata sobivad rahalised sanktsioonid, et tagada algselt rikkumise tuvastanud kohtuotsuse võimalikult kiire täitmine ja hoida ära liidu õiguse analoogsete rikkumiste kordumine (vt 31. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas C-407/09: komisjon *vs.* Kreeka, EKL 2011, lk I-2467, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

37 Seejuures ei ole komisjoni ettepanekud rahaliste karistuste kohta Euroopa Kohtu jaoks siduvad, vaid kujutavad endast ainult vajalikku lähtepunkti. Samuti ei ole komisjoni teatistes sisalduvad suunised Euroopa Kohtu jaoks siduvad, vaid need aitavad tagada nimetatud institutsiooni tegevuse läbipaistvuse, ootuspärasuse ja õiguskindluse (eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 112 ja seal viidatud kohtupraktika).

A – *Karistusmakse*

1. Poolte argumendid

38 Viidates arvutusmeetodile, mis on sätestatud tema 13. detsembri 2005. aasta teatises SEK(2005) 1658, mis käsitleb EÜ artikli 228 kohaldamist, nii nagu see teatis on ajakohastatud 20. juuli 2010. aasta teatisega SEK(2010) 923 „Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 260 rakendamine. Rikkumismenetlustes komisjoni poolt Euroopa Kohtule välja pakutava põhisumma ja karistusmakse arvutamiseks kasutatavate andmete ajakohastamine" (edaspidi „2010. aasta teatis"), on komisjon seisukohal, et karistusmakse päevamäär, milleks algselt määrati 285 696 eurot ja mida 2010. aasta teatise alusel vähendati 244 800 euroni, kuna niisugune karistusmakse arvutatakse 600 euro suuruse kindlasummalise alussumma põhjal, mida korrutatakse raskuskoefitsiendiga 8, kestuskoefitsiendiga 3 ja teguriga *n*, milleks on 17, on rikkumise raskuse ja kestusega proportsionaalne, arvestades vajadust tagada sellise karistusmakse karistav ja hoiatav toime.

39 Selles suhtes väidab komisjon esiteks, et EÜ asutamislepingu riigiabi käsitlevad sätted kujutavad endast ühte siseturu saavutamise nurgakivi, nagu ilmneb eelkõige EÜ artikli 87 ülesehitusest ja Euroopa Kohtu praktikast. Teiseks on ebaseadusliku abi tagasinõudmata jätmise kahjulikud tagajärjed seda olulisemad, kui selle abi suurus on märkimisväärne ja seda on antud suurele hulgale äriühingutele, kes pealegi kuuluvad paljudesse majandussektoritesse. Ta toob esile ka asjaolu, et Euroopa Kohtusse pöördumise kuupäevaks oli rikkumine kestnud 62 kuud. Ta märgib lisaks, et tema hinnangut kinnitavad eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Kreeka punktid 118–120.

40 Itaalia Vabariik väidab, et komisjoni taotletava karistusmakse suurus on ebaproportsionaalne ja väär. Kõnealuse summa puhul ei ole arvesse võetud esiteks sellel liikmesriigil lasuva kohustuse täitmisel tehtud edusamme, mille tulemusel on asjaomased äriühingud 70 % tagasinõudmisele kuuluvast summast tõepoolest tagastanud, ning teiseks kõnealuse tagasinõudmisega kaasnevaid olemuslikke raskusi. Liikmesriik väidab ka, et raskuskoefitsient on ebaproportsionaalne ja selleks tuleks määrata 1, arvestades koefitsienti 4, mille komisjon pakkus välja juhtumi puhul, mille kohta tehti 25. novembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-278/01: komisjon *vs.* Hispaania (EKL 2003, lk I-14141) ja mis puudutas inimeste tervise ja keskkonna küsimusi.

41 Lõpuks väidab Itaalia Vabariik, et Euroopa Kohus peab karistusmakse summat kohandama vastavalt liikmesriigil lasuva kohustuse täitmisel tehtud edusammudele, nagu ta seda tegi eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs.* Hispaania. Kohandamata jätmine kujutab endast olulist rikkumist, mis mõjutab komisjoni välja pakutud arvutamismeetodit.

2. Euroopa Kohtu hinnang

a) Karistusmakse määramise põhimõte

42 Euroopa Kohus on leidnud, et karistusmakse määramine on üldjuhul õigustatud vaid siis, kui eelneva kohtuotsuse täitmata jätmises seisnev rikkumine vältab seni, kuni Euroopa Kohus analüüsib asjaolusid (eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

43 Mis puudutab lisaks ühisturuga kokkusobimatu riigiabi tagasinõudmist, siis nii Euroopa Kohtu praktikas kui ka nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 93 kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), põhjenduses 13 ja artikli 14 lõikes 3 on ette nähtud, et abi andnud liikmesriik nõuab asjaomase abi tõhusalt ja viivitamata tagasi, selleks et tagada ebaseaduslikult makstud abi tagasinõudmise kohta komisjoni tehtud otsuse kasulik mõju (vt selle kohta 5. oktoobri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-232/05: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2006, lk I-10071, punktid 42, 43 ja 50).

44 Praegusel juhul tuleb tõdeda, et käesolevas kohtuasjas suulise menetluse lõpetamise kuupäevaks oli suur osa asjaomasest abist tagasi nõudmata, mistõttu oli takistatud tõhusa konkurentsi taastamine, nii nagu see on ette nähtud määruse nr 659/1999 põhjenduses 13.

45 Neil asjaoludel leiab Euroopa Kohus, et Itaalia Vabariigi kohustamine tasuma karistusmakset on sobiv rahaline meede, et ajendada teda võtma vajalikke meetmeid, selleks et lõpetada tuvastatud rikkumine ning tagada otsuse 2000/128 ja eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia täielik täitmine.

b) Karistusmakse määramine

46 Käesoleval juhul karistusmakse määramiseks tuleb kindlaks teha esiteks karistusmakse vorm, teiseks selle alussumma ja kolmandaks selle tasumise kohustuse lõppemise tingimused.

i) Karistusmakse vorm

47 Karistusmakse vormi kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta otsuses 2000/128 ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud abikava alusel antud abi tagasinõudmise toimingute spetsiifilisust, millele viitab Itaalia Vabariik.

48 Mis puudutab komisjoni välja pakutud karistusmakse muutumatut suurust, siis ilmneb, et Itaalia Vabariigil on eriti keeruline saavutada lühikese aja jooksul otsuse 2000/128 ja seega ka eespool viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia täielik täitmine, arvestades, et sellega kaasnevad toimingud puudutavad märkimisväärset hulka ettevõtjaid.

49 Seda eripära silmas pidades on mõeldav, et kõnealune liikmesriik suudab oluliselt tõsta otsuse 2000/128 täitmise taset, ilma et ta sellise aja jooksul seda täielikult täidaks. Kui karistusmakse suurus oleks muutumatu, jääks see täies ulatuses sissenõutavaks nii kaua, kuni asjaomane liikmesriik ei ole kõnealust otsust täielikult rakendanud. Neil asjaoludel näib karistus, mis võtab arvesse edusamme, mida liikmesriik oma kohustuste täitmisel võib teha, käesoleva juhtumi erilistel asjaoludel sobilik ja seega tuvastatud rikkumisega proportsionaalne (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punktid 48 ja 49).

50 Selle kohta tuleb samuti märkida, et ebaseadusliku riigiabi tagasinõudmise korral on asjaomane liikmesriik kohustatud esitama komisjonile tõendid abi tagasinõudmise kohta, nagu tuleneb lojaalse koostöö põhimõttest, selleks et tagada asutamislepingu sätete täielik järgimine, nagu käesoleval juhul nähtub otsuse 2000/128 artiklist 4 (vt selle kohta eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka,

punkt 75). Käesolevas kohtuasjas karistusmakse arvutamisel võib kõnealuse abi tagasinõudmist seetõttu arvesse võtta üksnes tingimusel, et komisjoni on sellest teavitatud ja tal on olnud võimalik hinnata talle selle kohta esitatud tõendite piisavust.

51 Eespool esitatut silmas pidades tuleb selleks, et karistusmakse oleks juhtumi erilistele asjaoludele vastav ja tuvastatud rikkumisega proportsionaalne, võtta selle suuruse kindlaksmääramisel arvesse edusamme, mida kostjaks olev liikmesriik on otsuse 2000/128 täitmisel teinud (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punkt 50), kuna toimikust ilmneb, et liikmesriigil on võimalik esitada otseseid ja usaldusväärseid tõendeid otsuse täitmise kohta, mistõttu niisuguse muutuva karistusmakse määramine osutub mõeldavaks. Käesolevas asjas lisas Itaalia Vabariik oma vastureplиigile DVD, mis sisaldab maksekinnituste kujul esinevaid tõendeid, mis annavad otseselt ja usaldusväärselt tunnistust raha liikumisest, mis kujutab endast juba tagastatud ebaseadusliku abi tagasisaamist. Vastuseks kirjalikule küsimusele märkis komisjon, et konkreetsete äriühingute maksekinnitused vastandatuna samuti vastureplиigi lisas leiduvas kokkuvõtlikus tabelis kajastatud summadele kinnitavad Itaalia Vabariigi väiteid juba tagasi saadud abi summa kohta, milleks on 63 062 555 eurot. Neil asjaoludel võib liikmesriigi poolt selliste maksekinnituste esitamist pidada oma kohustuste täitmise kohta otseste ja usaldusväärsete tõendite esitamiseks.

52 Samas tuleb Itaalia Vabariiki kohustada perioodiliselt tasuma summa, mis arvutatakse alussumma korrutamise teel selle ebaseadusliku abi protsendimääraga, mida ei ole veel tagasi nõutud või mille tagasinõudmist ei ole tõendatud, võrreldes selle kogusummaga, mida käesoleva kohtuotsuse kuulutamise kuupäevaks ei ole veel tagasi nõutud (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punkt 50).

53 Käesolevas kohtuasjas karistusmakse arvutamisel tuleb kõnealuse abi tagasinõudmist arvesse võtta üksnes tingimusel, et komisjoni on sellest teavitatud ja tal on olnud võimalik hinnata talle selle kohta esitatud tõendite piisavust (vt selle kohta eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 75).

54 Seetõttu tuleb karistusmakse tasumise perioodilisus määrata kindlaks poolaasta põhjal, selleks et võimaldada komisjonil hinnata tagasinõudmise toimingute seisu kõnealuse perioodi lõpuks saavutatud olukorda silmas pidades, andes kostjaks olevale liikmesriigile samas vajaliku aja, selleks et koguda kokku ja edastada komisjonile tõendid alusetult makstud summade tagasinõudmise kohta käsitletaval perioodil.

55 Sellest tulenevalt määratakse karistusmakse poolaasta põhjal ja selle suuruse arvutamisel korrutatakse alussumma selle ebaseadusliku abi protsendimääraga, mida käsitletava perioodi lõpuks ei ole veel tagasi nõutud või mille tagasinõudmist ei ole tõendatud, võrreldes selle kogusummaga, mida käesoleva kohtuotsuse kuulutamise kuupäevaks ei ole veel tagasi nõutud.

ii) Karistusmakse alussumma

56 Tuleb meenutada, et selles valdkonnas kaalutlusõigust teostades on Euroopa Kohtu ülesanne määrata karistusmakse kindlaks selliselt, et see oleks ühelt poolt asjaoludele vastav ning teiselt poolt proportsionaalne tuvastatud rikkumise ja asjaomase liikmesriigi maksevõimega (eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 114 ja seal viidatud kohtupraktika).

57 Kaalutlusõiguse teostamisel peab Euroopa Kohus liidu õiguse ühetaoliseks ja tõhusaks kohaldamiseks tagama karistusmakse sunniiseloomu, arvestades üldjuhul selliseid põhikriteeriume nagu rikkumise kestus, raskusaste ja kõnealuse liikmesriigi maksevõime. Nende kriteeriumide kohaldamisel peab Euroopa Kohus arvesse võtma eelkõige täitmata jätmise tagajärgi avalikele ja erahuvidele ning edasilükkamatut vajadust, et kõnealune liikmesriik täidaks oma kohustusi (eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 115 ja seal viidatud kohtupraktika).

58 Rikkumise kestuse kohta nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, et Euroopa Kohtu ülesanne on selle hindamisel arvesse võtta hetke, mil ta fakte hindab, mitte hetke, mil komisjon tema poole pöördus (vt selle kohta eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 116 ja seal viidatud kohtupraktika).

59 Kuna Itaalia Vabariik ei ole olnud võimeline tõendama, et ta ei riku enam oma kohustust täita eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia täielikult, nagu see rikkumine tuvastati käesoleva kohtuotsuse punktis 44, siis tuleb seega asuda seisukohale, et kohustuste rikkumine vältab juba enam kui seitse aastat, mis on märkimisväärselt pikk aeg.

60 Rikkumise raskuse kohta tuleb meenutada konkurentsi valdkonda reguleerivate asutamislepingu sätete ja täpsemalt riigiabi käsitlevate sätete olulisust, kuivõrd need on ühe Euroopa Liidule antud peamise ülesande väljendus. Hetkel, mil Euroopa Kohus hindab käesoleva karistusmakse otstarbekust ja suurust, nähtub see olulisus ELL artikli 3 lõikest 3, milles on ette nähtud siseturu rajamine, ning protokollist nr 27 siseturu ja konkurentsi kohta, mis vastavalt ELL artiklile 51 moodustab aluslepingute lahutamatu osa ning mille kohaselt hõlmab siseturg süsteemi, mis tagab, et konkurentsi siseturul ei kahjustata.

61 Ühisturuga kokkusobimatu abi tagasinõudmise eesmärk on kõrvaldada konkurentsimoonutus, mille on põhjustanud konkurentsieelis, mis on selle abi saajal turul võrreldes tema konkurentidega, ning taastada seega abi maksmisele eelnenud olukord (vt selle kohta 4. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas C-348/93: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 1995, lk I-673, punkt 27).

62 Lisaks karistatakse tagasinõudmisega mitte ainult asjaomase abi ühisturuga kokkusobimatuse eest, vaid ka selle eest, et liikmesriik on rikkunud kahte kohustust, mis on sätestatud ELTL artikli 108 lõikes 3, mille kohaselt esiteks peab see riik teavitama komisjoni plaanidest abi määramise või muutmise kohta ning teiseks ei tohi ta rakendada kavatsetud meetmeid enne, kui nimetatud menetluse tulemusel on tehtud lõplik otsus.

63 Lõpuks tuleb lisada, et lisaks asjaolule, et asjaomane ebaseaduslik abi on selle suuruse, eriti suure arvu abisaajate ning abisaajatele sõltumata majandussektorist abi maksmise tõttu konkurentsi eriti kahjustav, nagu komisjon õigesti märkis, on käesoleval juhul selge, et olulist osa asjaomastest summadest ei ole veel tagasi nõutud või ei ole selle kohta komisjonile tõendeid esitatud.

64 Sellest lähtudes ja nagu ilmneb kohtuistungil toimunud vaidlustest, tuleb märkida, et Itaalia Vabariik ja komisjon on ühel meelel antud abi kogusumma osas, milleks on 251 271 032,37 eurot. Peale selle möönab viimane, et abi kogusummas 63 062 555 eurot tuleb pidada tagasinõutuks.

65 Mis puudutab Itaalia Vabariigi maksevõimet, siis on Euroopa Kohus korduvalt leidnud, et arvutusmeetod, mille alusel komisjon teeb ettepaneku korrutada alussumma asjaomasele liikmesriigile kohaldatava konkreetse koefitsiendiga, on kohane vahend, et peegeldada asjaomase riigi maksevõimet, säilitades samas erinevate liikmesriikide vahelise mõistliku erinevuse (eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 123 ja seal viidatud kohtupraktika). Seetõttu tuleb nii, nagu komisjon seda 2010. aasta teatise alusel tegi, võtta arvesse inflatsiooni ja sisemajanduse kogutoodangu (SKT) hiljutist arengut asjaomases liikmesriigis.

66 Euroopa Kohus peab käesolevas asjas karistusmakse alussumma kindlaksmääramisel siiski arvestama ka ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud abikava alusel makstud abi tagasinõudmisele omaseid iseärasusi, nagu neid on käsitletud käesoleva kohtuotsuse punktis 32.

67 Eespool esitatud kaalutluste põhjal leiab Euroopa Kohus, et käesoleval juhul on sobiv määrata karistusmakse, mille alussumma poolaasta kohta on 30 miljonit eurot.

68 Sellest lähtuvalt tuleb kohustada Itaalia Vabariiki maksma komisjoni kontole „Euroopa Liidu omavahendid" karistusmakse, mille summa vastab korrutisele, mis saadakse 30 miljoni euro suuruse alussumma korrutamisel selle ühisturuga kokkusobimatu ebaseadusliku abi protsendimääraga, mida ei ole asjaomase perioodi lõpuks veel tagasi nõutud või mille tagasinõudmist ei ole tõendatud ning mis arvutatakse suhestatuna selle kogusummaga, mida käesoleva kohtuotsuse kuulutamise kuupäevaks ei ole veel tagasi nõutud, kusjuures karistusmakse tuleb tasuda iga poolaasta kohta, millega hilinetakse eespool viidatud 1. aprilli 2004. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia

täitmiseks vajalike meetmete rakendamisega, alates käesolevast kohtuotsusest kuni 1. aprilli 2004. aasta kohtuotsuse täitmiseni.

iii) Karistusmakse tasumise kohustuse lõppemise kord

69 Tuleb meenutada, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 51, on asjaomase liikmesriigi ülesanne esitada komisjonile otseseid ja usaldusväärseid tõendeid otsuse 2000/128 täitmise ja asjaomase ebaseadusliku abi summade tegeliku tagasinõudmise kohta.

70 Juhul kui abi saanud ettevõtja tagastab asjaomase ebaseadusliku abi, on Itaalia Vabariik seega kohustatud esitama maksekinnitused, mis annavad tunnistust igast raha liikumisest, mis väidetavalt vastab tagasinõudmisele kuuluva ebaseadusliku abi ühe osa tagastamisele.

71 Kui ei ole tegemist sellise olukorraga, tuleb nõutavate tõendite laadi kohandada nende faktiliste olukordade eripäraga, millesse kõnealune liikmesriik satub tagasinõudmise toimingute tegemisel.

72 Mis puudutab olukorda, kus asjaomane abi tuleb tagasi nõuda maksejõuetutelt äriühingutelt või äriühingutelt, kelle suhtes on algatatud pankrotimenetlus, mille eesmärk on vara müümine ja nõuete rahuldamine, siis tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei mõjuta tagasinõudmiskohustust asjaolu, et

äriühingud on raskustes või pankrotis (vt eelkõige 6. detsembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-280/05: komisjon *vs.* Itaalia, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

73 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et varasema olukorra taastamise ja ebaseaduslikult antud abist tuleneva konkurentsimoonutuse kõrvaldamise võib üldjuhul saavutada asjaomase abi tagastamisega seotud nõuete kandmisega võlanimekirja (14. aprilli 2011. aasta otsus kohtuasjas C-331/09: komisjon *vs.* Poola, EKL 2011, lk I-2933, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).

74 Käesolevas asjas on Itaalia Vabariik kohustatud karistusmakse arvutamise jaoks esitama komisjonile tõendid asjaomaste nõuete registreerimise kohta pankrotimenetluses. Kui tal ei ole võimalik seda teha, on liikmesriigi ülesanne esitada mis tahes dokumendid, mis võivad tõendada, et ta on üles näidanud kogu vajalikku hoolsust. Täpsemalt juhul, kui nõude registreerimise taotlus on jäetud rahuldamata, peab ta esitama tõendid selle kohta, et ta algatas selle keeldumise vaidlustamiseks siseriikliku õiguse alusel menetluse.

75 Sellest lähtuvalt ja vastupidi komisjoni väidetele ei saa Itaalia Vabariiki käesolevas asjas karistusmakse arvutamise jaoks seoses maksejõuetute või pankrotis olevate äriühingutega kohustada esitama tõendeid mitte ainult nõuete pankrotipessa esitamise kohta, vaid ka nende äriühingute vara müümise kohta turutingimustel. Nagu liikmesriik õigesti väidab, ei saa selleks, et rahuldada komisjoni nõue tasuda käesoleva kohtuotsuse alusel tasumisele kuuluvad karistusmaksed, arvesse võtta summasid, mida ei ole pankrotis olevatelt äriühingutelt veel tagasi saadud, kuid mille tagasisaamiseks on liikmesriik üles näidanud kogu vajalikku hoolsust. Vastasel juhul ei oleks karistusmakse enam kohane ja tuvastatud rikkumisega proportsionaalne, nii nagu on ette märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 49, kuna Itaalia Vabariigile pandaks rahaline

kohustus, mis tuleneb pankrotimenetluse laadist endast ja selle menetluse lühendamatust kestusest ning mille suhtes ei ole liikmesriigil otsest mõju.

76 Mis puudutab olukordi, kus ebaseaduslik abi tuleb tagasi nõuda äriühingutelt, kelle suhtes on edutult tehtud hagi tagamise ja täitetoiminguid, siis on kohane meenutada, et ajaomane liikmesriik on kohustatud võtma kõik meetmed – ning neist seejärel komisjonile teatama –, mis võimaldavad saavutada ebaseadusliku abi tagastamise, ning vajaduse korral ka meetmed nende äriühingute sundlikvideerimiseks, mille tulemusel võidakse liikmesriigi nõuded rahuldada äriühingute vara arvelt (vt selle kohta eespool viidatud 6. detsembri 2007. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika). Sellest lähtuvalt on liikmesriik kohustatud tõendama esiteks asjaomaste äriühingute suhtes pankrotimenetluse algatamist ning teiseks nõuete esitamist nende pankrotipesadesse vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 72–74 meenutatud põhimõtetele.

77 Mis puudutab olukordi, kus ebaseaduslik abi tuleb tagasi nõuda lõpetatud äriühingutelt, siis piisab tõendist nende registrist kustutamise kohta, selleks et tõendada, et neid ei ole olemas ja seega on võimatu abi tagasi nõuda.

78 Mis puudutab lõpuks olukordi, kus ebaseadusliku abi tagastamise korraldused on siseriiklikes kohtutes vaidlustatud, siis on asjaomane liikmesriik kohustatud vastavalt ühisturuga kokkusobimatu abi tegeliku tagasisaamise nõudele vaidlustama mis tahes siseriikliku otsuse, mis võtab komisjoni otsuselt toime eelkõige põhjustel, mis on seotud – nagu käesoleval juhul – aegumisnormide (vt analoogia alusel 20. märtsi 1997. aasta otsus kohtuasjas C-24/95: Alcan Deutschland, EKL 1997, lk I-1591, punktid 34 ja 38) või tõendamisnormide kohaldamisega. Sellest tulenevalt ja sarnastel põhjustel nagu need, mis esitati käesoleva kohtuotsuse punktis 74, piisab sellise

hoolsuse tõendamisest, et välistada asjaomane abi selle abi hulgast, mida ei ole veel tagasi nõutud ja mida tuleb karistusmakse arvutamisel arvesse võtta.

B – *Põhisumma*

1. Poolte argumendid

79 Viidates oma 13. detsembri 2005. aasta teatises (ajakohastatud 2010. aasta teatisega) esitatud arvutusmeetodile, leiab komisjon, et põhisumma, mille päevamääraks kehtestati algselt 31 744 eurot ja mida viimati nimetatud teatise alusel vähendati 27 200 euroni, mis arvutati 200 euro suuruse kindlasummalise alussumma põhjal, mida korrutati raskuskoefitsiendiga 8, kestuskoefitsiendiga 3 ja teguriga *n*, milleks on 17, ning seejärel nende päevade arvuga, mil rikkumine vältas ajavahemikus 1. aprillist 2004 kuni käesoleva kohtuotsuse kuulutamiseni, on rikkumise raskusele vastav ja sellel on vajalik hoiatav mõju.

80 Komisjon väidab, et tema arvutusmeetod peab igal konkreetsel juhul lähtuma kõigist asjakohastest teguritest, milleks on eelkõige kohustuste rikkumise kestus alates kohtuotsusest, milles rikkumine tuvastati, asjaomased avalikud ja erahuvid ning Itaalia Vabariigi käitumine. Pidades silmas asjaolu, et viimane ei täitnud oma kohustusi kümne aasta jooksul pärast otsuse 2000/128 vastuvõtmist ja kuue aasta jooksul pärast eespool viidatud 1. aprilli 2004. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia tegemist, ning samuti asjaolu, et kõnealust abi maksti sõltumata abisaajate majandussektorist ja see abi andis eelise peamiselt Itaalia äriühingutele, leiab komisjon, et Euroopa Kohtule tehtud ettepanek on sobiv.

81 Itaalia Vabariik väidab, et põhisumma suurus on tema käitumise ja etteheidetavast rikkumisest tuleneda võiva kahju suhtes ebaproportsionaalne, arvestades eelkõige eespool viidatud 12. juuli 2005. aasta kohtuotsust komisjon *vs.* Prantsusmaa. Liikmesriik rõhutab käesoleva asja erilisi tingimusi, mis on seotud otsuse 2000/128 olemusliku keerukusega ja võimatusega täita see otsus lühikese aja jooksul, ning oma positiivset käitumist menetluse käigus.

2. Euroopa Kohtu hinnang

a) Põhisumma määramise põhimõte

82 Sissejuhatuseks tuleb meenutada, et pidades silmas EÜ artikli 228 lõikes 2 ette nähtud menetluse eesmärke, on Euroopa Kohtul õigus talle selles artiklis antud hindamispädevuse teostamisel määrata kumulatiivselt nii karistusmakse kui ka põhisumma (vt selle kohta eespool viidatud 12. juuli 2005. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 83).

83 Põhisumma kindlaksmääramisel tuleb igal konkreetsel juhul lähtuda kõigist asjakohastest teguritest, mis puudutavad nii tuvastatud rikkumise tunnuseid kui ka EÜ artikli 228 alusel algatatud menetlusega seotud liikmesriigi hoiakut. Selleks on kõnealuse sättega antud Euroopa Kohtule lai kaalutlusõigus otsustamisel, kas määrata niisugune karistus või mitte (eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 144 ja seal viidatud kohtupraktika).

84 Käesoleval juhul tuleb lisaks kõnealuse rikkumise raskusele, nii nagu see on tuvastatud käesoleva kohtuotsuse punktides 60–63, esile tuua, et suulise menetluse lõpetamise kuupäeval ehk enam kui seitse aastat pärast eespool viidatud 1. aprilli 2004. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia kuulutamise kuupäeva ja enam kui 12 aastat pärast otsuse 2000/128 vastuvõtmist, mis toimus 11. mail 1999, ei olnud Itaalia Vabariik ikka veel võimeline täpselt kindlaks tegema tagasinõudmisele kuuluva abi lõplikku kogusummat, nagu nähtub selle liikmesriigi repliigist.

85 Lisaks võttis see liikmesriik parimal juhul alles kaks aastat pärast sama kohtuotsuse komisjon *vs.* Itaalia kuulutamist esimesed meetmed selleks, et lahendada otsusega 2000/128 ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi tuvastamise ja tagasinõudmise probleemid, nagu ilmneb käesoleva kohtuotsuse punktidest 10–19 ning nagu Itaalia Vabariik kohtuistungil möönis. Täpsemalt 8. aprilli 2008. aasta dekreetseadus nr 59, mille eesmärk oli lahendada menetluslik probleem, mille põhjustas ebaseadusliku abi tagasinõudmise korralduste peatamine Itaalia kohtute poolt, võeti vastu alles pärast 1. veebruaril 2008 väljastatud põhjendatud arvamuses määratud tähtaja möödumist ning see võimaldas üksnes osaliselt leevendada viivitust, mis oli tekkinud kõnealuses otsuses nimetatud abi tagasinõudmisel (vt analoogia alusel 22. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-304/09: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2010, lk I-13903, punktid 40–42, ja 5. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-305/09: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 2011, lk I-3225, punktid 38–40).

86 Väljakujunenud kohtupraktikast ilmneb aga, et liikmesriik peab saavutama tagasinõudmisele kuuluvate summade tegeliku tagastamise ning pärast määratud tähtaegu hilinenult toimunud tagastamine ei vasta asutamislepingu nõuetele (vt selle kohta eespool viidatud 5. mai 2011. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

87 Ei saa nõustuda põhjendustega, mis Itaalia Vabariik selle kohta esitas, ehk asjaoluga, et kõnealuse kohtuotsuse täitmisega hilinemine tuleneb sisemistest probleemidest, mis on seotud nende meetmete keerukusega, mida tuleb rakendada ebaseadusliku abi saajate tuvastamiseks ja neilt abi tagasinõudmiseks. Nagu Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, ei saa esiteks liikmesriik oma sisemises õiguskorras kehtivatele sätetele,

valitsevale praktikale või olukorrale tugineda selleks, et õigustada liidu õigusest tulenevate kohustuste täitmata jätmist (vt eelkõige 4. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas C-568/07: komisjon *vs.* Kreeka, EKL 2009, lk I-4505, punkt 50), ning teiseks on ebaseadusliku abi kõrvaldamine selle tagasinõudmise teel abi ebaseaduslikkuse tuvastamise loogiline tagajärg, mis ei saa sõltuda vormist, milles abi anti (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Poola, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

88 Seega tuleb tõdeda, et Itaalia Vabariigile süüks pandav kohustuste rikkumine vältas märkimisväärse perioodi jooksul ning igal juhul sõltumata ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud abikava alusel antud abi tagasinõudmisega seotud raskustest.

89 Lisaks leiab Euroopa Kohus, et tuvastatud rikkumise õiguslik ja faktiline kontekst võib viidata sellele, et liidu õiguse analoogsete rikkumiste tulevikus kordumise tõhusaks ärahoidmiseks tuleb võtta hoiatav meede (vt selle kohta 9. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-121/07: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2008, lk I-9159, punkt 69).

90 Täpsemalt on kohane märkida, et Itaalia Vabariigi suhtes on EÜ artikli 88 lõike 2 alusel tehtud juba palju kohtuotsuseid, milles on tuvastatud kohustuste rikkumine seeläbi, et ta ei ole ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud abikava alusel antud abi viivitamata ja tõhusalt tagasi nõudnud.

91 Nimelt, lisaks otsuse 2000/128 viivitamatu ja tõhusa täitmise puudumisele, mis tuvastati eespool viidatud 1. aprilli 2004. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* Itaalia, mille täitmata jätmise tõttu algatati käesolev menetlus, on Euroopa Kohus tuvastanud palju muid rikkumisi, eelkõige 1. juuni 2006. aasta otsusega kohtuasjas C-207/05: komisjon *vs.* Itaalia ning eespool viidatud 6. detsembri 2007. aasta kohtuotsusega komisjon

vs. Itaalia, 22. detsembri 2010. aasta kohtuotsusega komisjon *vs.* Itaalia, ja 5. mai 2011. aasta kohtuotsusega komisjon *vs.* Itaalia.

92 Eespool esitatut silmas pidades on Euroopa Kohus seisukohal, et käesolevas menetluses on Itaalia Vabariigilt põhisumma väljamõistmine põhjendatud.

b) Põhisumma suurus

93 Kui Euroopa Kohus otsustab määrata põhisumma, siis peab ta oma kaalutlusõigust teostades määrama selle kindlaks nii, et esiteks vastab põhisumma asjaoludele ning teiseks on see proportsionaalne tuvastatud rikkumise ja asjaomase liikmesriigi maksevõimega (vt eespool viidatud 31. märtsi 2011. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 31).

94 Asjakohaste tegurite hulka kuuluvad siinkohal sellised tegurid nagu rikkumise vältamise kestus alates rikkumise tuvastanud kohtuotsusest ning rikkumise raskus (vt selle kohta eespool viidatud 7. juuli 2009. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punktid 147 ja 148 ning seal viidatud kohtupraktika).

95 Vastukaaluks käesoleva kohtuotsuse punktides 58–63, 84 ja 85 esitatud kaalutlustele, mis käsitlevad rikkumise kestust ja raskust, tuleb arvesse võtta Itaalia Vabariigi esile toodud asjaolusid, mis annavad tunnistust sellest, et ebaseadusliku abi tagasinõudmise muutis keerulisemaks asjaolu, et abi maksti abikava alusel, et otsuses 2000/128 seati

asjaomase abi kokkusobivusele tingimused ning et seega eeldas selle otsuse täitmine, et liikmesriik tuvastaks eelnevalt abisaajad ja neist igaühe saadud summa suuruse.

96 Kõikide nende asjaolude põhjal leiab Euroopa Kohus, et käesoleva juhtumi asjaolusid on õigesti hinnatud, kui selle põhisumma suuruseks, mis Itaalia Vabariik on kohustatud EÜ artikli 228 lõike 2 kolmanda lõigu alusel maksma, määratakse 30 miljonit eurot.

97 Järelikult tuleb kohustada Itaalia Vabariiki maksma komisjoni kontole „Euroopa Liidu omavahendid" põhisumma 30 miljonit eurot.

VI – Kohtukulud

98 Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on Itaalia Vabariigilt kohtukulude hüvitamist nõudnud ja liikmesriigi rikkumine on tuvastatud, tuleb kohtukulud välja mõista Itaalia Vabariigilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. Kuna Itaalia Vabariik ei võtnud kuupäevaks, mil möödus Euroopa Ühenduste Komisjoni poolt EÜ artikli 228 alusel 1. veebruaril 2008 väljastatud

põhjendatud arvamuses määratud tähtaeg, kõiki vajalikke meetmeid, et täita 1. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-99/02: komisjon vs. Itaalia, mis käsitleb abisaajatelt selle abi tagasinõudmist, mis vastavalt komisjoni 11. mai 1999. aasta otsusele 2000/128/EÜ abikavade kohta, mida Itaalia rakendas tööhõive toetamiseks, tunnistati ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks, on Itaalia Vabariik rikkunud sellest otsusest ja EÜ artikli 228 lõikest 1 tulenevaid kohustusi.

2. **Kohustada Itaalia Vabariiki maksma komisjoni kontole „Euroopa Liidu omavahendid" karistusmakse, mille summa vastab korrutisele, mis saadakse 30 miljoni euro suuruse alussumma korrutamisel selle ühisturuga kokkusobimatu ebaseadusliku abi protsendimääraga, mida ei ole asjaomase perioodi lõpuks veel tagasi nõutud või mille tagasinõudmist ei ole tõendatud ning mis arvutatakse suhestatuna selle kogusummaga, mida käesoleva kohtuotsuse kuulutamise kuupäevaks ei ole veel tagasi nõutud, kusjuures karistusmakse tuleb tasuda iga poolaasta kohta, millega hilinetakse 1. aprilli 2004. aasta otsuse kohtuasjas C-99/02: komisjon vs. Itaalia täitmiseks vajalike meetmete rakendamisega, alates käesolevast kohtuotsusest kuni 1. aprilli 2004. aasta kohtuotsuse täitmiseni.**

3. **Kohustada Itaalia Vabariiki maksma komisjoni kontole „Euroopa Liidu omavahendid" põhisumma 30 miljonit eurot.**

4. **Mõista kohtukulud välja Itaalia Vabariigilt.**

Allkirjad